ZRZESZ KASZËBSKÔ

CZĄDNJIK
KASZEBSKJICH ZAJMOV

V MJONO BOSKJI
NORODNI VZENJIK

Vëdovaiąci i redaktor wodpovjedzalni:
IGNACY SZUTENBERG – GDYNIA
ul. Swiętojańska 16.

»Zrzesz Kaszëbskô« vëchodô 1 roz v mjesąci. Przedpłatnô je rocznje 3.50 zł; kvartalnje 0,90 zł. Cządk 30 gr.

NR 7 | KARTUZE Lepjińc 1937 | ROK V

V a n o g a

NOPJILOVNJESZÉ POTRZEBE DO PODNJESENJÔ KULTURË KASZEBSKJI

Nji ma dzisodnjem wosvjeconigo człovjeka, chterenbe zaprzeczoł nom prava możlevo viżavnigo rozvoju individualnotë regjonalni i podvjignjęcô na stąpjeń veższi najech dodatnech apartnosci kaszebskjich i szerszigo pogłębjenjô vseczecovigo najigo ledu wo nech apartnoscach i podnjesenjô dumë naszi jakno żelaznigo szczepu przëmorskjigo, jakno posledni wotroce słôvnech Pomorzon, jakno noczekavszi szczątk etniczni dovnech Lechitov, skorno zgjinęlë przëłabjanje, skorno vëmjerają posledni wotroce. Przeczno, vkrąg kulturë polskji momë wobovjązk kulturalni poznanjô i pjelęgnovanjô naji movë jakno nodovnjeszigo wobroza ponjekąd polskji movë i njechternech njevëtłomaczonech apartnosci movnech. Njimo wostovjając mocni argumente historicznopoliticzni jak bogactvo Sląska abo duńdzenjé do morzigo, nakozejącé i n d i v i d u a l i z a c e j ę kulturalną przëgreńc — stało sę raceją novożetnech państvov: tvorzenjé placovkov movë kulturalni jakno fundamentov państvovech na daleką metę. Też novoczesnô psichologijô vëkazivô starą provdę v novim vjidze: że vszelakô kultura vërostivô z vortosci regjonalnech, z zemji rodni, wojcovjisti, a tip wobevatela znivelovanigo, „na jedną modłę wogoloni łeb", to vortosc njekulturalnô, anti-kulturalnô i bezvortnô. Człovjek bezwojczeznjani je mjętkji na vszelakji vpłiv vevrotovi, je bezdomni i njeszczestlevi; je czennjikę rozprzężenjô społecznigo. Provdzevô wojczezna, to „rzecz wojcov", co më nazevomë „tatczezną", to je kaszebską kulturę! Też katolecizm, ta „poslednô ledzkoscë mądrosc", pravi i nakozivô verazno gon individualnotë, do doskonalenjô sę i vjidzi v czenjenjim rozmajitoscë pozerov postępovosc, v njevolenjim meszlenjô barbarzińśtvo.

Przemovjają za tim też dovni i novi gvesnjikji z kulturë kaszebskji. Hevo bo nocekavszé zjavjiska kulturë naszi i bezprzikładné zrozmajitovanjé movné i starożetnota rozvoju movnigo jidze razę z żadną izolaceją stron i calechnigo regjonu kaszebskjigo i je dokozanjim wokropnigo zanjedbanjô kulturalnigo. Czëstota movë je tim lepszô i veższô, kjim barżij są v vseczecim znané jistnote etniczné kaszebskji. Njigde kaszebjizna nje beła takô czestô jak dziso. Mova Derdovskjigo roji sę wod njemjeckjich nalecałosci. Kaszeba dzis żejąci lepszé mô wucho dlo movë kaszebskji njigle jego wojcovje mjelë. Vkuńcu je fakt, że woprzestanjé bjotk z njemcezną i njemjecką kulturą, przëchodzenjé bleżij se (to przedné je tak gvesné zińdzenjé sę) spravjeło njeczeté vëlecenjé samopoczecô kaszebskjigo i apartnoscë kulturalni. p. v.

K A S Z E B J I !

Vjeta, że beł kjejdes norod — njevjolgji i hartovni — nje delë sę zjesc nożodnjeszim armjijom vargov. Sedzelë na barzenko bjedni zemji, ale przë morzim, iak më!

Nje wudało sę jim njigde stvorzec jednotë państvovi i wucesnęlë jich z rozmajitech stron. Vkuńcu zgjinęlë, bo vëmerlë. A jednak vëdelë novjikszech ledzi calechni Europë: poetov, mesleceli i bojatrov. Jich movę znô dzis jesz cali svjat. Woni żeją, żeją v njezrovnani svoji kulturze!

K a s z e b j i ! Bjerzmë sę do robotë, do wojcovjisti kulturë!

NJE ŻEJE PRZEDNI ZNAJORZ NOWUKOWI KASZEBJIZNË

Wumar dr Friedrich Lorentz v Sopoce v dregji svjęto Vjelgjinocë (29 strumjannjika 1937).

Wod 1896 roku zajmivoł sę badanjim movë kaszebskji. Przevanożeł całé Kaszebe, żebe poznac jak nolepji nają movę. V zajmach movë jakno belni filolog stôł sę novjikszim wuczonim. Dzeła svoje pjisoł v movach kaszebskji, njemjeckji, polskji i ruskji.

Wurodzeł sę v Meklemburgiji 28 12 1870 r. Studja universiteckji v latach 1890—1894 wodbivoł v Heidelbergu i Lipsku, dze specjalno zajmovoł sę indogermańskjima movami. V ti szerzë dobeł doktorat. Beł noleżącim wod 1920 r. do Institutu Zochodno słovjańskjigo v Poznanjim, a 1925 r. i korespondentę Akademiji Wumjejętnoscë v Leningardze.

Novożnjesze jego dzeła:

Slovinzische Grammatik, St. Petersburg 1903.
Slovinzische Texte, St. Petersburg 1905.
Slovinzisches Wörterbuch T. I 1908, T. II 1912 — St. Petersburg.
Teksty pomorskie, zeszyt I 1913, z. II 1914 — Kraków.
Zarys ogólnej pisowni i składni pomorsko-kaszubskiej, dod. do „Gryfa" r. 1911 nr 7, 8, 9.
Kaschubische Grammatik, Danzig 1919.
Polskie i kaszubskie nazwy miejscowości na Pomorzu Kaszubskim, Poznań 1933.
Teksty pomorskie, Kraków 1924.
Geschiche der pomoranischen (kaschubischen) Sprache, Berlin und Leipzig 1925.
Gramatyka pomorska, zeszyt I 1927, z. 7 1936.
Geschichte der Kaschuben, Berlin 1926.
Die Kaschubischen Ortsnamen nebst Abteilungen, Berlin 1933.
Zarys etnografji kaszubskiej, Toruń 1934.

Universitet v Grifiji na fakultece filologicznim jakno kaszebskji tekst wużivoł „Fjigle gnjeżdżevskjich gburov (Gduńsk 1920) napj. V. Vrëk vedle pjisovni Lorentza. Nje dokuńczoné są „Gramatyka pomorska", dotechczos są vëdané sedem cządkov (str. 1016) i novjikszé dzeło, vjelgji słovorz kaszebsko-njemjeckji, do dokuńczenjô chternigo muszołbe mjec jesz dva lata. Lorentz wuvożoł, że całosc jakno manuskript mja be kol sztere tesące i pjińc set stronov. Jego dorobk je belni dlo Kaszebjiznë, dlote dzeła jego muszałëbe sę nalezc v kożdi kulturalnjeszi checzë kaszebskji.

Lorentza jakno nowukovigo znajorza kaszebskji movë, co baro beł za tim v svoji roboce, noleżi woddzelec wod jego pozerov vłosnech wod kaszebjiznë. Na ten ôrt beł przekonanim Njemcem, chteren njim beł do wostatni chvjilë. Czeł sę Njemcem i po njemjecku mesloł. Gvesną je rzeczą, że pjisivoł wo vëmjerający a nje wodrodzający sę kaszebjiznje, chterni pamjęc wo ji żecim chcołbe zachovac leno v ksążce. Beł jednim z założeceli i prezesę „Verein für kaschubische Volkskunde" v Kartuzach, chterno vëdovało „Mitteilungen" wod roku 1910.

Nje dô go sę porovnivac ze Stefanem Ramułtem, chteren wokoma sechi wuczałoscë v badanjim movë naszi wostavjeł deszę i serce Słovjanina dlo svoji lubctni kaszebjiznë. Historejô Kaszebov (Geschichte der Kaschuben) Lorentza je bezmała historeją germanizaceji Kaszebov.

Bleżij dôł sę poznac, kjede to razę z młodokaszebami" procovoł z vjolgjim woddanjim so spravje nad gramatiką pomorską (dodovk do „Gryfa" r. 1911). Spravą rozstrzegającą, chterna go przekona do Kaszebjiznë i zmusza do prôcë nad nją przez całé żëcé — to objektivizm vortoscë i bogaté formë kulturë kaszebskji.

Fr. Lorentz Kaszebą nje beł, ale Njemcem z Meklemburgiji, dovnigo kraju Obotritov pomorskjich. Dokonoł, że dzis kaszebskô mova noleżi do movov słovjańskjich nolepji podszukanech. Ramułt dôł kaszebskji movje noleżący ji ston jakno jedni z mov słovjańskjich, ale Lorentz znjos materjałe do wutvjerdzenjô ji znaczenjigo. Dlo te, choc won Kaszubą nje beł, v historeji Kaszubov przezviskò jego na vjeczné czase m d z e s z k l e ł o złotimi literami. Poczestnosc jego vspomnjenju!

Skąd sę vjedeje dinastejô pomorskjich knjezov

vedle Małeckjigo

II

Hevoż wobaj (tj. Łojko i Naruszewicz) wuvjerzelë temu vszestkjimu, co polskji kronikji wo rodzenje Svjętopołka i jego początku mjałë i bezkriticzno podelë to samo. Wudbe jich kulminują v tim, że rodzena knjezov gduńsko-pomorskjich, a też kaszebskjich, beła polską szlachecką rodzeną, pochodzącą z krakovskjigo i że beł to wodłomk polskjich Grifitov.

Pjerszim, chteren tę milną teoreję vprovodzeł, może nje v złi meslë, beł Wincenty Kadłubek (kol r. 1205 pjiszący tę partiję svoji kronikji). Njeporozmjenjé je stąd, że wużeł czasovnjikov constituit i instituit. To „wustanovjic" mjoł pravje Kazmjerz Spravjedlevi, senjor (chteren mjoł iluzoreczné zvjerzchnjictvo nad Pomorzem Vzenjicznim), Bogusłova knjezem na Sławnje, a na Gduńsku Sambora I (1177—1207). Hevoż Kazmjerz nji mog jich wustanovjac, ale jakno senjor mog jich (gvesno nominalno) wuznac, zatvjerdzec i v tim leno znaczenjim mog Kadłubek brac te słova.

Nen mol wu Kadłubka zmjenjeł całovno żejąci wo krotko vjek pozdnji autor kronikji vjelgopolskji tzv. Bogufał-Baszko. Nen ju podaje, że knjezem na Sławnje beł Bogusłôv z rodu Grifitov. Nen Bogusłôv mjoł bëc dovnji polskjim poborcą podatkov na Pomorzim, a potemu Kazmjerz Spravjedlevi zrobjeł go knjezem na Sławnje. Zos v mołu, dze wopjiseje scenę gąsavską z roku 1227, movji wo „starosce" — capitaneus, Svjętopełku. Gvesno, że nje je zgodné z provdą, jaknobe Bogusłôv mjoł pochodzec z krakovskjigo. Svjętopełk II, tak jak i wojc jego Mestvin I, zvelë sebje dzedzicznimi knjezami i vastami Pomorzigo „z łaskji Boży" i tego jim nje zaprzeczelë knjezovje polskji. A „starostą" Svjętopełk II v nen czas nji mog bëc z ti prosti przëczenë, bo takjigo v Polsce v nen czas jesz nje znelë (dopjerze v XIV vj. vprovadzeł go Vacłov Czeskji).

Długosz navetka Svjętopełka zrobjił polskjim baronę, chteren mjoł pochodzec z rodzenë Grifitov (vszetko to przeczné, jak wu Galla). Za tim Długosz podaje reminiscenceje z Baszka wo Bogusłavje i wo Svjętopełku II. Za Długoszę szlë Kromer tzv. Mjechovjita i Paprockji, a kożdi cos dodoł.

Dochodomë do konkluzeji: jednotë rodu mjedze knjezami gduńskjimi a Grifitami nje beło, to gvesné, ale pokrevjeństvo dalekji, po bjałgovskji stronje beło.

Vęzłę mdze nen zvoni ve vszëdnech dokumentach Ziro abo Siro. Kadłubek podovô, że Sambor I beł nepos Sirona. Chtež to beł Siro? Hevoż Siro beł voj-vodą mazovjeckjim († kol 1185); beł senem Vojsłava I, stolnjika Vładisłova Hermanna, chteren vëchovivoł młodigo Krzevowustigo. Siro mjoł brata Sasina, chternigo senem beł Gedko, biskup płockji. Wo njim Gedku vożni vspomjink zachovoł sę v katalogach biskupech, że pochodzi z rodu Grifitov (a gvesno Svjebodzecov, bo Grifitov vëkozivô sę pozdnji i tamtą zastąpjeła).

Viroz nepos dô sę rozłożec na: sin wotroka (p. wnuk), senovc, sostrzińc. Kjej besmë to brelë jakno sin wotroka v. senovc, tede abo v Sironje më muszelëbe vjidzec spolaszonigo Pomorzona, abo v Samborze wurodzonigo Polocha. Tak nje je. Trzeba to vjic rozłożec jakno sostrzińc. Tede przińdze nom przëjąc, że sostra Sirona (z mjona nom njeznanô) musza bëc kjezną pomorską i Sambora I nenką.

Gvesno, to pokrevjeństvo z knjezovą rodzeną gduńską muszało bëc dlo Svjebodzecov baro możnjisti i beło długo w pamjęcë wotrokov tego rodu — a gvesno przëbocziva jim je kronjika Kadłubka. V pozdnjeszech pokolenjach zacarło sę vseczëcé, jakji to beło pokrevjeństvo.

Wo dvojakjim znaczenjim słovo nepos vskozivało, że Sambor I beł chternigos jistnigo z rodzenë tego dzelu descendentę (wotrokjem) po gvesnim wojcu.

Barnjim

NA NJIŻODNÉ...

Na njiżodné mje zadzevkji
Na njiżoden zve ku vjińc
Nje wudostonje nas Kaszebov
Przenjevjerni parch - cezińc:

„Vszëdné zgrove cezé njechom,
Vszëden jô vëciskom stur,
Bo jô leno czesté żëcé —
Kaszebskji le prażę tur!

Wodłiskujący moji deszë
Zdrzadłę njech mdze, v chternim lud
Wuzdrzi kureszce své bëcé
Jakno przëchodni svój cud..."

Jan Trépczik

Zemja

Wumęczoni z cezech starnov
Cignje vanożnjik svój tur,
Be na wurzmach Wojcov Zemji
Mjec ju tere spragli mir.
Wustanął vnetk na veszavje —
V snożą pażęc sadnął so,
Przode zapuscel vezdrzenjé,
Worzła woko v dolą szło.

Wuzdrzoł tej, jak głębok v dole
Łiska tofla jezora,
V wotmjanë v słuńcovim vjidze
Letko vała z valą szła.
Na njim vestrzod skrząci gładë
Czołen letko płenął so,
A wo wucha mu ze skomą
Spjeva bjije skądkas to.

Vjes wusadłô kole vodë
Mja jak przode svój vëzdrzatk:
— Wojcov checze sënov svojich
Roczełë na kline Matk...
Za vsą zôs żołtavé rżeska.
Pravje zvożają z njich reż —
Wovse bjeleją so — jiczme
Wovjińcovałë tę vjes.
Woj, Të Zemjiszcze — Të Zemjo!
Skądka vzę jes telu kros,
Że so mesel vcig navrocô
V Tvoje rodni kline zôs?

Czë v Ce Wojcovje wumarłi
Vlelë lubjącą tę moc,
Żele jak magnet przëcigosz
Chcącë senov przë se mjec?
Czë v Ce je telk trój namjikłi
Mokleznë, łizov, krëvji,
Że vëcigosz ze drëżenjim
Remjona tak mjiłotné?
Vanożnjik svój blôs zdoczałi
Podnjos v jasné słunuszko,
A zôs bene wudba povsta:
— Wotrok Tobje służec mdze!...

To beła teorejô Małeckjigo, chterną może sę przëjąc abo też nje. — Vszetko jedno. Wostovô nje zaprzeczoni fakt, że dinastejô knjezovô pomorskô beła starą, **dovnjeszą** może wod Pjastoviczov. I co zdovô sę bec gvesnim, to to, że wobje dinasteje pomorskji pochodzą z jistno jednigo pnja, chternigo historecznim protoplastą beł Svantibor. Sprawa ta absorbuje do dzis mesle wuczonech, a vënjikji vëchodają coroz to lepszi. Posledno zajmivoł sę tim problemę polskji wuczoni **Koczy Leon**: „Kilka uwag o najstarszych dziejach Pomorza“ — Poznań 1932.

Jesz jedno boczenjé. Dzivno, że szukô sę v historeji jakjigos norodu cezińcovigo protoplaste, jakbe takji krôj czë państvo nji mogło z se go vëdac. Tak beło i v historeji Polskji; i tam vësenęłë teoreję dobecigo krôju, chterna ju dzisodnjem nje przekonivô. To samo i v historeji Pomorzigo nji ma raceji, be mogła vëtrzimac. B. Sobczak

Kuńc.

Nje narzekac! Nje narzekac!

Kaszebji! Jakjis pozere są dlo naji spravë gvesni, wutcevi, svjęti? Rzeczmë jasno: nji momë vłosnech łożov worganizacejnech, politicznech, ekonomicznech, ale też nji momë kłopotov anji kosztov z tim. A njicht nje povje, że jes słabi! Nji momë jesz verazni skarnji kulturalni — ale momë svojistą przechodnotę i nji momë czego sę vstedzec anji v przechodnoscë, anji v ternoscë.

Jesmë bjedni — ale sedzimë przë morzim, vkol portu i zdroju gospodarczi potęgji!

Pojigji momë jesz mało — ale wuczinkji z strasznim cezińcem! Jesmë nohartovnjeszim, nocvjardszim plemjenję v klinje państva polskjigo!

Przespełesmë njejeden vjelgji dzeń norodov. Ale më sę wobudzelë przed pargjem novi vjolgji erë: techniczno-ekonomiczni!

Początkujemë nasz bët po roz dregji v zaczęcim vjolgjigo cządu ledzkoscë: całovno jinszi wod minjętech! Przechodnota nje varcô! Nje domë sę dregji roz zamjartvjicë!

Kaszebji! Sedzimë v sercu Europë. Më stanęlë wo porenku svjata! Stoleca gospodarczô krôju — to najé mjasta, kaszebskô vjes! Początkujemë naszé bjeganjé vespole z młodim norodem, z chternim możemë dobëc jak nje svjat, to dobri mol v njim. Mocni są bądzcobądz nasze z njim vjązadła krëvji i kulturë.

Nje! Nje tak baro nas wukręcznjoł anji Bog, anji historejô, anji czas dzisodnjovi! Jesmë zveczajni wutcevi a cvjardi prôcë. Vjic i dobëcé nje womili! V.

Vspjerej „Zrzesz Kaszëbskô!“

Kolp

Ňa wubrzegach. . .

Ňa wubrzegach cemnavech borov,
Dze parpac le rosce i vrzose,
Dze Smętk le so szvanji strzod chmorov —
Tam z kamjannech grobov czë głose :

— Më jesmë z Veletov poczęti,
Prawojcami vajima v znonkach ;
Më chcemë v ti zemji naj svjęti
Spokojno so leżec v tech gronkach. —

Le zazdrza do kaszebskjich lasov
Ta sznepringa njibe za vjadą. —
Bodejże nje dożdac tech czasov,
Kjej z wostatnim gronkjem pojadą!

Jan Rompskji

Ve vjeczork

Ju słunuszko skreło so v njeba chmurach,
A pomału woplachcivô zemję smrok,
Chterna, drzemjącô jak stredzałigo zdrok
Jesz vestchnje wod czasu... v ptoszęcech lirach

A zôs je cecho . . . Podle mje je rzeka ;
Szemarzącô vjeczora choranka vod
Nastrojô strenę svą do noterë god,
Chterna dlo nech żëcô svigo sę zrzeka,

Le czeję, że nji ma strena je v gładze,
Bo cepła matkjinigo klinu nji mô,
Bo jeji szemarzi choranka njemô.

Bo spjevje las wo njeznani ji Ładze —
Słodkjigo temu trenku jeji nje dô,
Ale tesknjicę, ze svigo le skomô.

Co sę czeje ë czetô

Młodi na Pomorzim.

Dovają wo se czëc. Na zjezdze v Tornju vësenęlë postulate, żebe v Gdini beła założonô akademijô handlu, a universitet pomorskji v Tornju. Czë kaszebskô zemja je za cezô, żebe v ji greńcach zakłodac pomorskji universitet? Pomorskji universitet na zemji tak mało pomorskji jak toruńskô — nje je pomorskji, muszi leżec v stronje nocni. Ambicejô Gdinji czë Vejherova muszi stvorzec varunkji jak nochudzij do przëjęcô wu se wuniversitetu pomorskjigo — kjej ta pomorskosc mô bëc v njim zachovanô.

Przed młodima leżi vjolgji zadanjé do wodrobjenjô. Na to muszą bëc samojistni. Do te le provadzi zorganizovanjé se. Vskrzeszec trodiceję zabetigo Pomorza a budovac na tim i provadzec do Pomorzô Vjolgjigo — hevo ta mjiłota tego dokonô.

Tratwe ë wokręta vjislané bdą płenąc przez Redunję do Gdinji.

Baro czekavi projekt połączenjô Gdinji z Vjisłą je diskutovani przez inżinjerov polskjich, chteren nas Kaszebov baro wobchodzi. Wod początku, że povsta sprava Gdinji, rozvożelë kvesteję sparłęczenjô portu polskjigo z vodami Vjislë, chterne są jederną artereją vodną z Polskji do morzigo. Chcelë „Gdinję" (to je port polskji) budovac v Tczevje. Potemu zôs łączelë — v projekcе — Tczev z Gdinją kanałem. Vzer na mapę zôs nom povjodô, że woba projekte są njerealné. A jednak Gdinjô muszi — chudzij czë pozdnji — leżec przë Vjisle i przë morzim!

Dzisodnjem po skuńczenjim portu ta kvesteja wożeła znowużka. Je projekt Wł. Kollisa, vedle chternigo novô droga vodnô mô womjinąc Gduńsk, a to przekopanjé mô sę zaczic wod Bëdgoszczë. Droga vodnô do Gdinji do połovë mja be bëc z rzek i jezor — na Kaszebach je jich baro vjele. Novô droga be kosztovała 150 miljonov zł. Njemce co rok vëdovają 200 milj. zł na drogji rzeczné. Regulacejô Vjislë koszteje dva razé vjicij.

Snożé żełe najech vodov kaszebskjich barzechno be sę zmjenjiłë, ale vjeleż mogą zvenegovac bjedné Kaszebe, kjej mdą vcignjęté do vjolgji drogji handlovi! Nje mdzemë ju żałovelë Samborovigo Gduńska, a za to bdzemë błogosłavjiłë „szolonim i krëvavim" greńcom vilsonovskjim!

Pozicejô »P. Banku Rolnego« na Kaszebach.

Rolnictvo na nocni zemji Pomorza przez dosc bjedné gospodarstva, chterne njeroz na kjileset morgach słabo sę wutrzimac mogą, nje przënoszô teli zesku, żebe jako tako vëżec i robjic konjeczné investiceje v gospodarstvje. Na vsë na mjeszech molach dręgo ledze żeją. Bjeda tam je szolonô. Zadłużonim gburom na rolë Bank Rolni pospjevaje z pomocą v formie pożeczk czë ulg v spłatach. Kredit v banku rolnjikom może pomoc, ale nje wuzdrovji stosenkov, v jakjich gospodarstva v vjikszim dzelu są provadzoné.

Przezer vedavov

— „Przode svoboda". „Odnowa" cządnjik politiczni sobje stateczni, wod czasu svigo povstanjô przemeszlivô v takji kvesteji, v chterni leżi zło najigo stonu i jakji są potrzebe politiczno-społeczné polskji dzis provdzevotë. V poslednim cządku, v chternim je ankjetô na ten temat i vësenjętô je konjecznô wudba : że Polsce noleżi sę nopjervij

svoboda dlo społeczeństva. Svoboda, to rząde prava! Kjej Varszavô je takjim dretkô i chce svobodě, to co mě Kaszebji povjemě? Mě chcemě vjele mji, le prava! Mě vołomě: Nje chcemě běc wobevatelami dregji klasě na vłosnim zemjiszczu kaszebskjim. Dlo cze Kaszebov poniżają, rugują, prześladeją pomeszlenjim i cknjęcim njelojalnoscě? Dlo cze Kaszeba stôł sę dretkji?

— „Wiadomości Literackie". Cządnjik nen v nr 27 z 27 czervjińca t. r. (cena 1.50 zł) pòdovô art. wo morzim ě przěmorzim. Całi cządk je temu woddani. Dlo orjentaceji njechterné věpjisivomě: Mikołaj Rudnicki — Słowianie pomorscy, mówiący po niemiecku; Adam Fischer — Pierwiastki bałtyckie w kulturze ludowej Pomorza; Jeremi Wasiutyński — Germanizacja Słowińców; Józef Gajek — Z wędrówek po Szwajcarii Kaszubskiej; Michał Walicki — Toruń, gotyckie miasto; Zygmunt Mocarski — Wkład Pomorza do ogólnej kultury umysłowej Polski; Władysław Pniewski — Pomorze w kulturze duchowej Polski współczesnej; Andrzej Bukowski — Najnowsza literatura kaszubska; Zbigniew Zaniewicki — Latarnia nauki polskiej nad Bałtykiem; J. T. Bystroń — Etnografia Pomorza; Zbigniew Jasiński — Głębie i płycizny marynistyki i jinné.

Cządk ten mô informovac czetińcov polskjich v gvesnim zaresu wo żěcim przěmorzigo. Art. wo nonovszi literaturze kaszebskji je pjisané z dobrą znajomotą spravě. Vjidzec, że pjisoł to Pomorzon. Podané są portrete: V. Budzisza (Karnowski), Cenove, Czernickjigo (Heyke), Derde, Majkovskjigo, Sěchte. — V art. „Pomorze w kulturze..." autorznajorz mjinął sę z objektivną provdą, wo chterną gvesno chodzeło cządnjikovji „Wiadomości Literackie", żebe informovac i wo kaszebskjich cządnjikach, timczasę vasta Pniewski jakos sę nje orjenteje v tech rzeczach abo nje chce. A Fischer v svojim art. za Eugeniuszem Kucharskim povjodô, że słovo „Kaszeba" pochodzi z preskjigo „kaszibe" — „powinność dannicza". Vedle Lorentza vjemě, że zevjiszcze „Kaszubji" dovnji beło nazvą norodną vszědnech Słovjan przě Bôłce, a „Słovjińskji" jakno nazva mově tech Słovjan.

Charakteristiczné je zakuńczenjé artikla M. Rudnickiego, v chternim sę vjidzi vjolgopańskji gest po wutraconim i zgermanizovanim Pomorzu njemjeckjim. Tec mě be moglě, ale nje chcemě!

Choc z cządka na njechternech stronach vezerô varszavskô łaskawosc dlo pomorskji „provinceji", to jednak przěznomě, że „Wiadomości Literackie" dobrze sę przěsłużelě v propagandze Pomorzigo.

— „Gazeta Polska" z môja t. r. pjisze na temat „Polska a Niemcy na Kaszubach", podpjisoł W. P. V nim art. autor anonimovi větikô Kaszebom starszigo pokolenjô, że movją v tovarzestvje movą njemjecką zepsetą. Tim razę chtos spostrzeg, że naszi Kaszebji godają po njemjecku, bo są jinszi v Polsce, co doczelě sę, że mě godomě i po czesku! Komu vjerzec? Radzimé naszim, żebe nje zabelě wokoma kaszebskji wo polskji i njemjeckji movje. Tegò věmogô nasz interes. Autor vmovjô v nas, żebesmě przějęlě z jinnech stron ledzi, cobe nami kjerovelě v gospodarce — jak baranami dodomě. Bałagan nom nje imponeje.

Zapjisac

„Zrzesz Kaszěbską" prosimě wu lestovech. Lestovje vszědnech wurzędov pocztovech v calechnim krôju przějmują prenumeratę za III kvartoł 1937 r. — 0,90 zł; mies' 0,30 zł.

— „Teka Pomorska" nr 2 Rok II (Cządk 1 zł). Przěnoszô art.: K. Kulwieć — Pomorze jako teren turystyki; St. Bieszk — Sonety kaszubskie: „Kaszuby" i „Bory"; Dr B. Stelmachowska — Lato ludu pomorskiego: Dr Al. Majkowski — Bajka kaszubska; Al. Labuda — Fazy rozwoju literackiej kaszubszczyzny; M. Sydow — Ten, co uwiecznił dawny, polski Gdańsk; Wôs Budzysz — Roczězna; E. S. Biedrawina — Za kordonem. Kronika. Bibliografia.

Cządk nen mô céche i vortosce barżij kaszebsko-pomorskji wod poslednech.

Mjileczno vjidzec nom kaszebjiznę na gvesni viżavje.

Konkurs na novelkę

Redakcejô „Teki Pomorskiej" rozezvivô vjědzę wo konkursu na novelinkę, chterna muszi běc: 1) zvjązanô tematę z Pomorzem abo polskjim morzę; 2) wobjętoscě 150—250 vjerztow maszinovech po 60 literov v kożdim; 3) podpjisanô poznaką (godłem), chterną autor dregji roz podpjiseje na zapjeczętovani koperce, mjąci jego przezvisko i adres; 4) posłanô do 30 9 1937 r. pod adresę: Redakcja „Teki Pomorskiej", Toruń — Ratusz.

Věnjikji bdą wogłoszoni do 31 12. t r. Jure: Z. Bogusławska, A. Bukowski, J. Korczakowska, I. Lutosławska. dr Al. Majkowski, Z. Mocarski.

Věznaczoné nogrode: I (vojevode pomorskjigo v. min. Raczkiewicza) 150 zł; II (NN) 100 zł; III (okr. pom. Ligi Morskiej i K.) 50 zł. Věnadgrodzoně novlekji mdą drekované v kvartalnjiku „Teka Pomorska".

Tłukjem Zrzěsze Kaszěbskji v Kartuzach.